

УДК 331.108.37

В. М. Андрієнко,
к. і. н., доцент, докторант, ПВНЗ "Університет економіки і права "КРОК", м. Київ

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ З ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

V. Andrienko,
Ph.D., associate professor, doctoral, PVNZ "University of Economics and Law" Krok ", Kyiv

DIAGNOSIS OF STATE OF ENSURING WORK'S SAFETY FROM THE STANDPOINT OF ECONOMIC SAFETY OF CONSTRUCTION COMPANIES

Досліджено стан системи безпеки праці на будівельних підприємствах. Встановлено вплив стану системи безпеки праці на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств в цілому. Надано пропозиції щодо вдосконалення стану системи безпеки праці з позицій забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств.

The state system of work's safety in the construction business. The influence of the system of work's safety in the state of economic security of the building enterprises in general. The proposals for improvement of the system of work's safety from the standpoint of ensuring the economic security of construction enterprises.

Ключові слова: безпека, праця, працівник, безпека праці, економічна безпека, будівельне підприємство, система.

Key words: security, employee, work's safety, economic security, building enterprise, system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У процесі своєї діяльності сучасні будівельні підприємства досить часто порушують або недобросовісно виконують вимоги законодавства з питань безпеки праці, що негативно відображається на стані системи їх економічної безпеки. Особливої уваги також потребують відхилення у офіційній звітності, що подається до державних контролюючих органів, та фактичним станом забезпечення безпеки праці на зазначених підприємствах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, які досліджували питання економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, слід назвати Ареф'єву О.В., Барановського О.І., Берлача А.І., Денисенка М.П., Зеркалова Д.В., Козаченко Г.В., Ляшенко О.М., Мак-Мака В.П., Мігус І.П., Олейнікова Є.А., Ортинського В.Л., Покропівного С.Ф., Пригунова П.Я., Тамбовцева В.Л., Франчука В.І., Шемаєву Л.Г., Ярочкіна В.І. та багатьох інших.

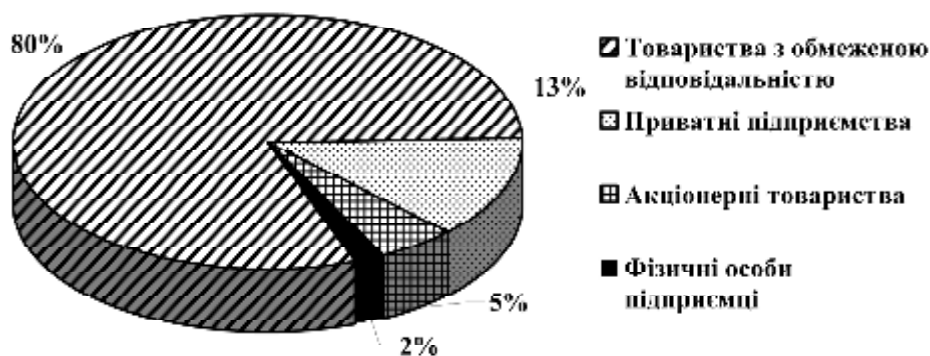

Рис. 1. Структура опитаних будівельних підприємств, %

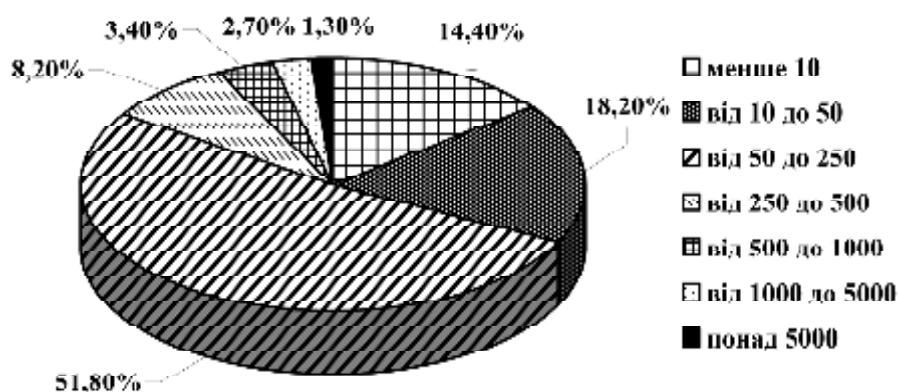

Рис. 2. Кількість співробітників у будівельних підприємствах, які брали участь в опитуванні

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

На жаль, проведені дослідження розглядають загальні підходи до забезпечення різних суб'єктів господарської діяльності, не приділяючи при цьому достатньої уваги такій складовій системи економічної безпеки, як безпека праці, що підтверджує актуальність обраної теми.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є вивчення думки працівників будівельних підприємств щодо стану системи безпеки праці та її впливу на стан системи економічної безпеки в цілому.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Автором було проведено опитування власників, топ-менеджерів, керівників структурних підрозділів та окремих груп працівників будівельних підприємств щодо організації системи безпеки праці з позицій забезпечення економічної безпеки на них.

Проведене опитування показало, що більшість з опитаних осіб працюють у товариствах з обмеженою відповідальністю (рис. 1).

Переважає більшість опитаних працівників будівельних підприємств працює в компаніях з чисельністю працюючих від 50 до 250 осіб (рис. 2).

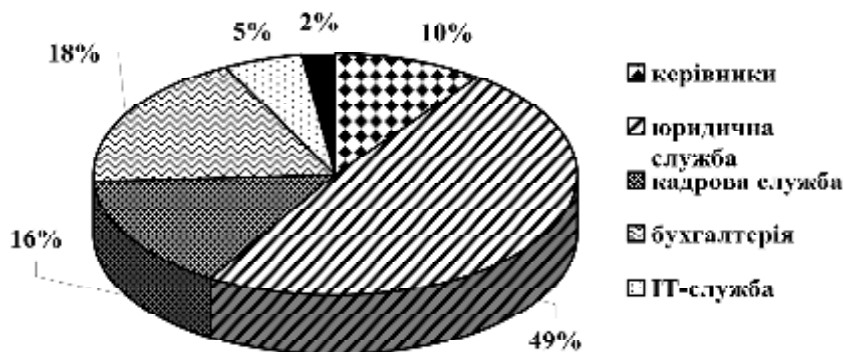

Рис. 3. Спеціалізація опитаних працівників будівельних підприємств

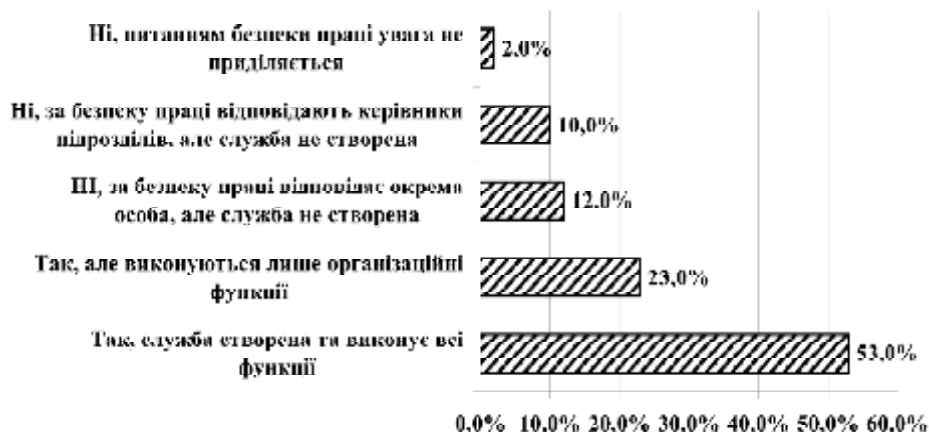

Рис. 4. Оцінка наявності на будівельних підприємствах служби управління безпекою праці

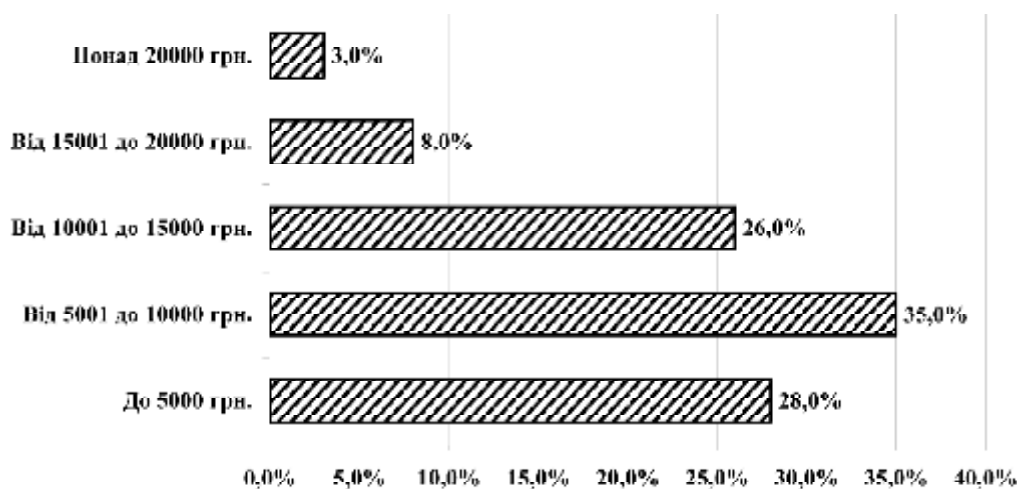

Рис. 5. Фінансування заходів з управління безпекою праці на будівельних підприємствах за останній календарний рік

За спеціалізацією респондентів слід виділити працівників юридичної служби (48,6%), керівників будівельних підприємств (10%), пра-

цівників кадрової служби (15,6%), працівників бухгалтерії (18,3%), ІТ-працівників (5,2%) та інших (рис. 3).

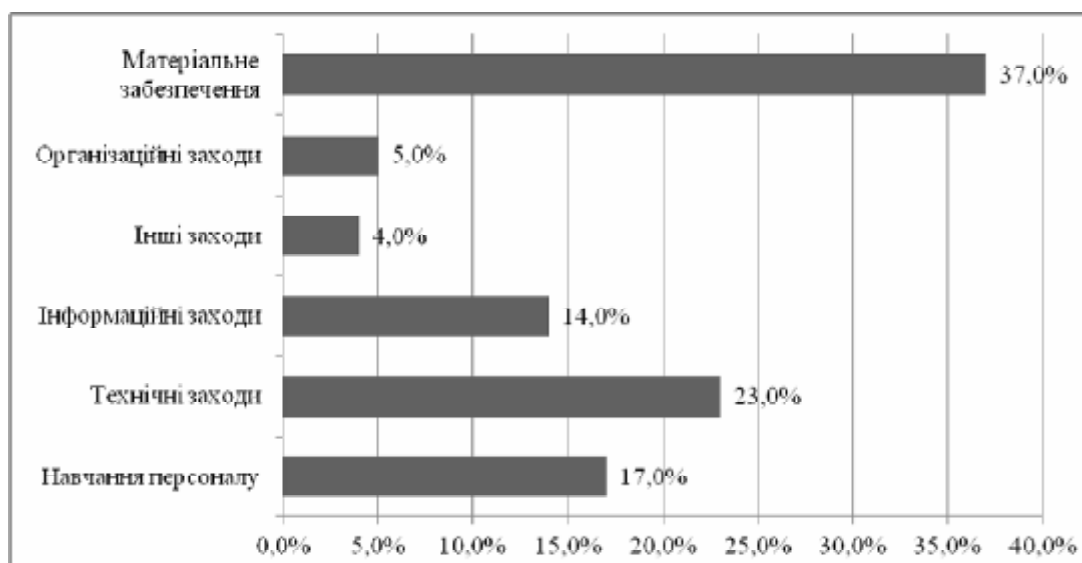

Рис. 6. Основні напрями фінансування заходів щодо забезпечення безпеки праці на будівельних підприємствах за останній календарний рік

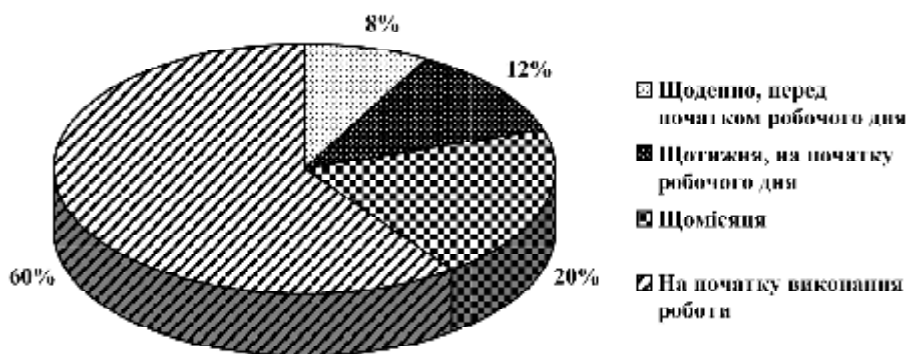

Рис. 7. Частота проведення інструктажів з питань безпеки праці на будівельних підприємствах

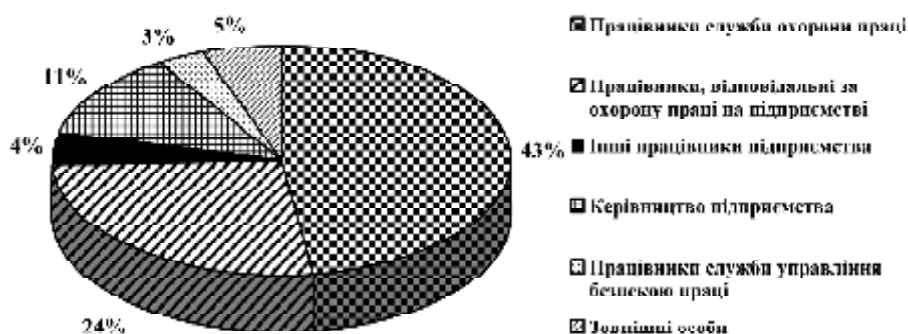

Рис. 8. Особи, які здійснюють проведення інструктажів з питань безпеки праці на будівельних підприємствах

У процесі опитування окрема увага була приділена питанням управління безпекою праці на будівельних підприємствах. На питання чи створена служба управління безпекою праці на будівельному підприємстві були отримані відповіді, які представлені на рисунку 4.

При оцінці заходів, що здійснюються для управління безпекою праці на будівельних підприємствах, було встановлено, що до основних з них належать проведення інструктажів (89%) та атестація робочого місця (79%).

Досить невтішними є дані щодо фінансування заходів з управління безпекою праці на досліджуваних будівельних підприємствах, що свідчить про недооцінення власниками та кері-

вництвом важливості даного питання (рис. 5).

Дослідження основних напрямів, на які спрямовуються кошти будівельних підприємств, показало, що найменше коштів направляється на технічні заходи щодо забезпечення безпеки праці (23%) та на навчання персоналу (27%). Найбільше ж коштів направляється на здійснення інформаційних заходів (46%).

Опитаним експертам було задане питання щодо особливостей проведення інструктажів з питань безпеки праці. Отримані відповіді показали, що на 60% будівельних підприємствах інструктажі з питань безпеки праці проводяться на початку робіт і лише у

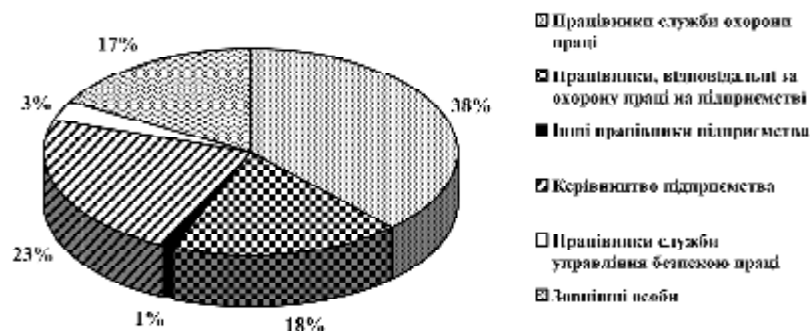

Рис. 9. Особи, які здійснюють проведення інструктажів з питань безпеки праці на будівельних підприємствах

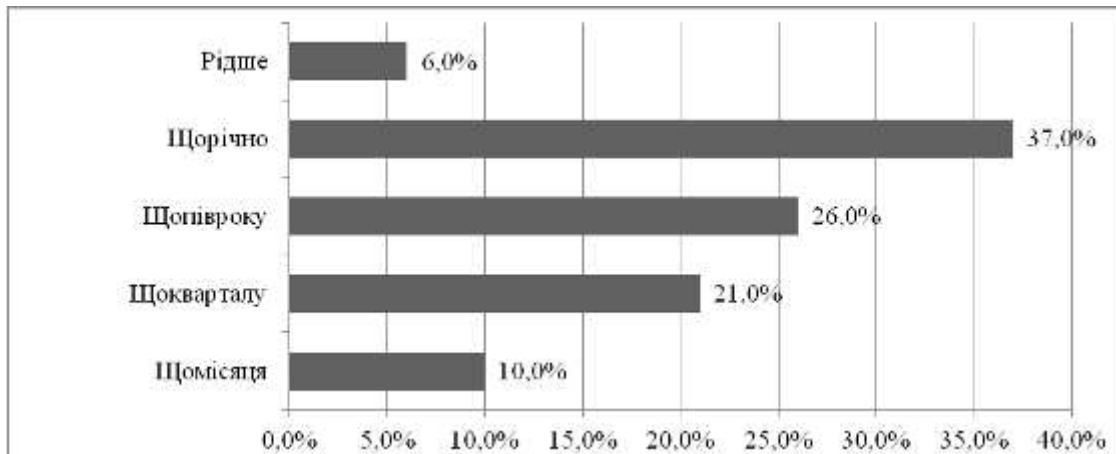

Рис. 10. Періодичність проведення атестації персоналу з питань управління безпекою праці

8% — щоденно перед початком робочого дня (рис. 7).

Серед осіб, які поводити інструктаж з питань безпеки праці, опитані експерти назвали працівників служби управління безпекою праці (3%), працівників служби охорони праці (43%), працівників, відповідальних за охорону праці на підприємстві (24%), інші працівники підприємства (4%), керівництво підприємства (11%), а також зовнішні до підприємства особи (5%).

Отримані результати вказують на відсутність системного підходу до проведення інструктажів з питань безпеки праці на будівельних підприємствах та їх обмеженість виключно питаннями охорони праці, що негативно впливає на стан системи економічної безпеки.

На нашу думку, великої уваги також потребує питання перевірки знань працівників щодо їх обізнаності з питаннями управління безпекою праці. Як показало проведене опитування, серед основних осіб, що здійснюють інструктажі, респонденти найчастіше називають працівників служби охорони праці (38%), керівництво підприємства (23%) та працівників, відповідальних за охорону праці на підприємстві (18%).

Досить тісно з питанням проведення інструктажів пов'язане питання проведення атестації персоналу на рівень знань з питань управління безпекою праці (рис. 10).

Так, проведене опитування показало, що частота проведення атестації є досить низькою,

Рис. 11. Перелік осіб, що проходять атестацію з питань управління безпекою праці на будівельних підприємствах

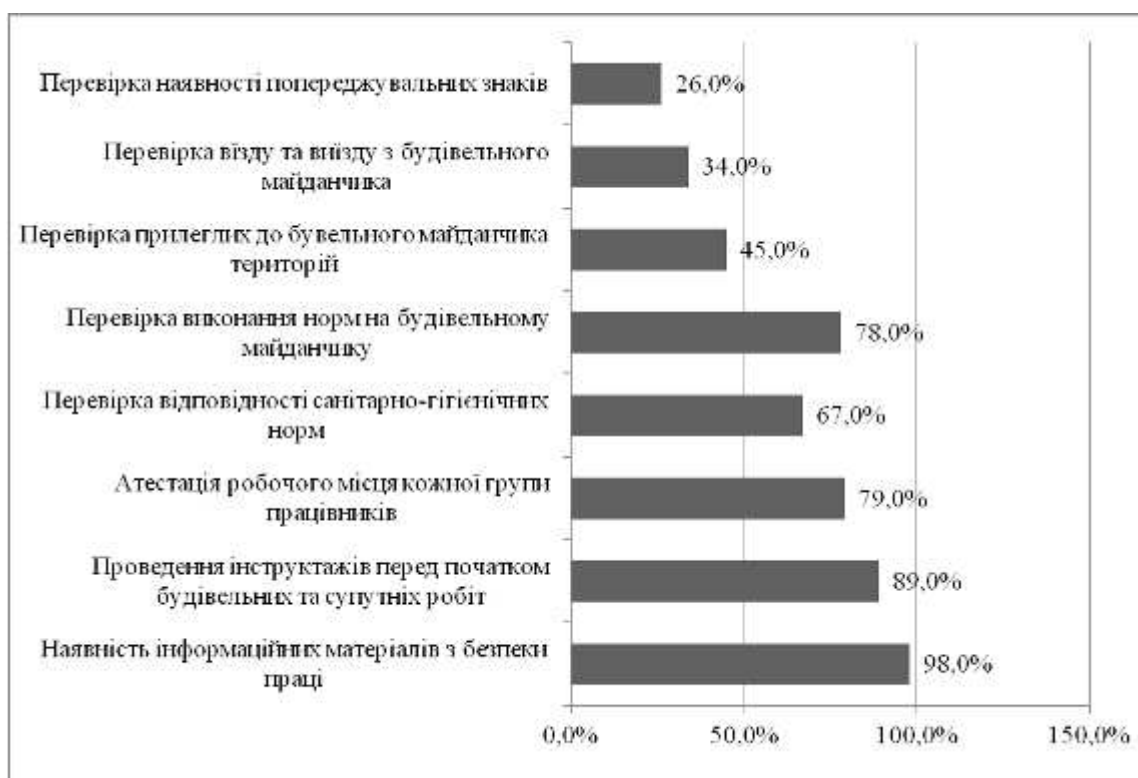

Рис. 12. Оцінка заходів щодо управління безпекою праці на будівельних підприємствах

що негативно відображається на стані системи управління безпекою праці як складової системи економічної безпеки будівельних підприємств.

При цьому перелік осіб, що проходять атестацію з питань управління безпекою праці на будівельних підприємствах, також дозволяє зробити аналогічні висновки (рис. 11).

Найменша увага приділяється перевірці наявності попереджувальних знаків на в'їзді до будівельних майданчиків, а також на самій території з інформацією про небезпеку — 26% (рис. 12).

Проведене опитування виявило розбіжності між документально зафіксованими та на-

явними нещасними випадками. Так, на питання чи траплялись на будівельному підприємстві нещасні випадки за останній календарний рік, 68% респондентів відповіли "так" та 32% — "ні". Звітність Державного фонду обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві показала інші дані (рис. 13).

Це свідчить про небажання керівників будівельних підприємств здійснювати службове розслідування та сплачувати штрафні санкції за невідповідне здійснення організаційних та інших заходів щодо забезпечення безпеки праці.

Окремої уваги також потребує встановлення переліку травм, які найчастіше трапляють-

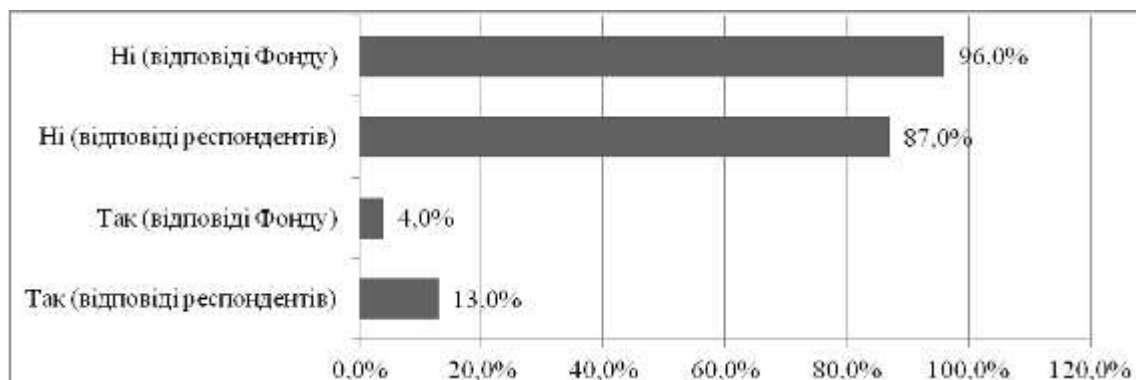

Рис. 13. Кількість нещасних випадків на будівельному підприємстві за даними опитаних працівників та даних Державного фонду обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

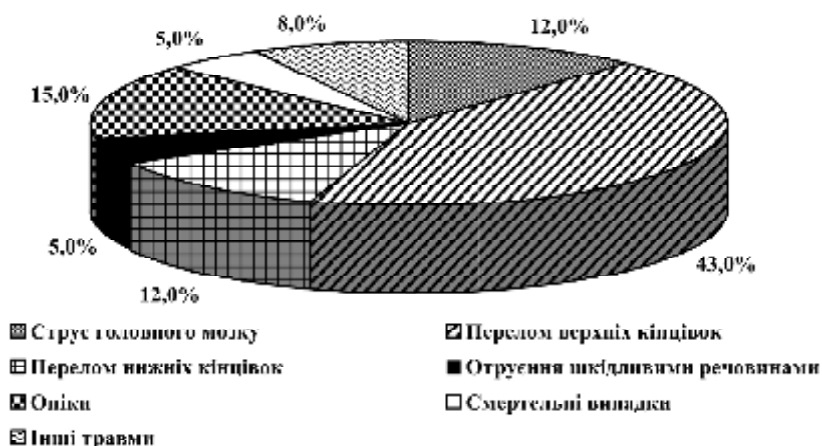

Рис. 14. Перелік травм, які найчастіше трапляються в процесі діяльності будівельного підприємства

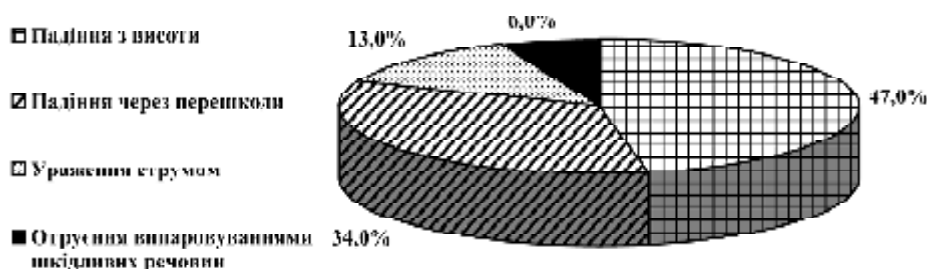

Рис. 15. Причини нещасних випадків на будівельному підприємстві

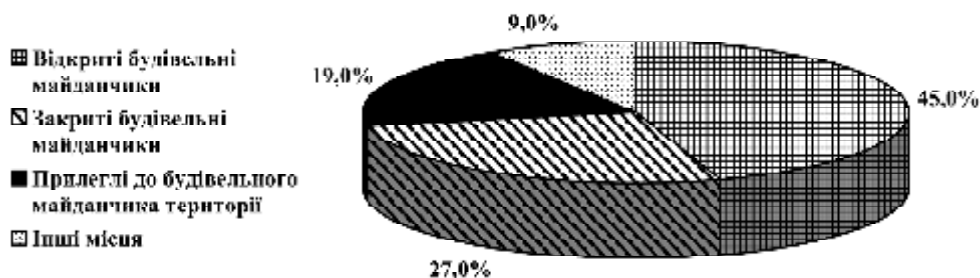

Рис. 16. Місця, на яких відбувались нещасні випадки на будівельному підприємстві

ся в процесі діяльності будівельного підприємства (рис. 14).

Результати проведеного опитування показали, що найчастішою травмою, що трапляється з працівниками на будівельних майданчиках, є перелом верхніх кінцівок (43%) та опіки (15%).

Основними причинами отриманих травм є падіння з висоти (47%) та падіння через перешкоди (34%).

Серед основних місць, на яких відбувались нещасні випадки, були названі відкриті (45%) та закриті (27%) майданчики, а також

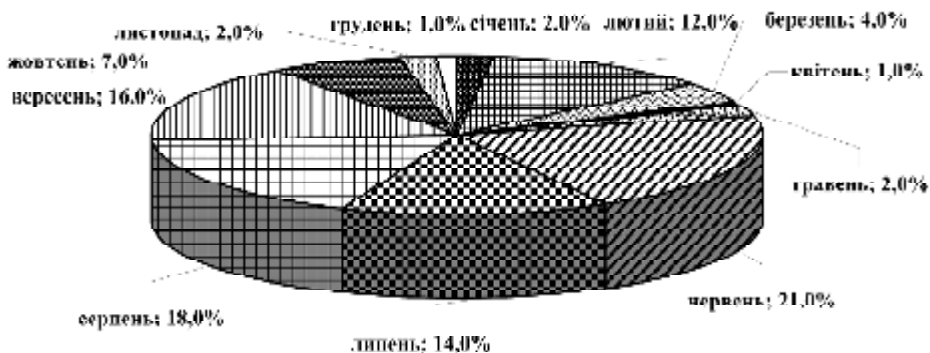

Рис. 17. Періодичність настання нещасних випадків на будівельному підприємстві

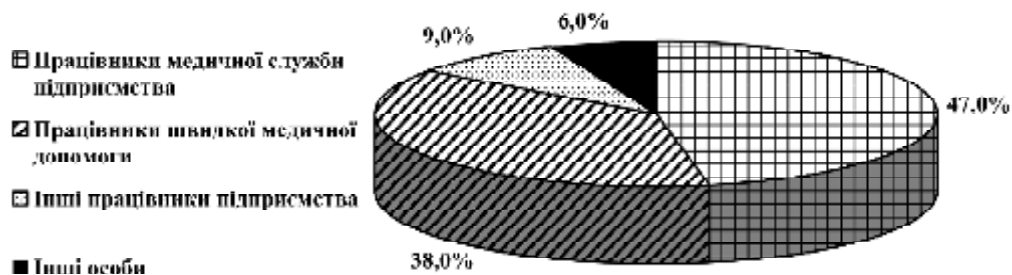

Рис. 18. Особи, які надавали першу медичну допомогу потерпілим від нещасних випадків на будівельному підприємстві

прилегли до них території (19%), що свідчить про незадовільний стан організації безпеки праці на будівельних підприємствах (рис. 16).

Ситуація, що склалась на будівельних підприємствах, негативно відображається не лише на стані системи управління безпекою праці, а й на стані системи економічної безпеки підприємства в цілому.

Досить цікавим є відповіді респондентів щодо періодичності настання нещасних випадків з працівниками будівельних підприємств (рис. 17).

Отримані результати показали, що найчастіше вони відбуваються у червні (21%), серпні (18%), вересні (16%) та липні (14%), що підтверджує сезонність виконання будівельних робіт та свідчить про недостатній стан забезпечення безпеки праці.

На питання щодо осіб, які надавали першу медичну допомогу постраждалим від нещасних випадків (рис. 18), у більшості ситуацій це були працівники медичної служби будівельного підприємства (47%) або працівники швидкої допомоги (38%).

Вивчаючи питання щодо компенсації нанесеної шкоди потерпілим від нещасних випадків на будівельному підприємстві, було встановлено, що у більшості випадків виплачується страхове відшкодування за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань (98%) та оплата лікарняного (96%). На жаль, інші види відшкодувань виплачуються у досить незначних випадках, а саме: виплата власником матеріальної допомоги на оздоровлення — у 23% випадках, надання путівок на санаторно-курортне лікування — у 16%, грошова компенсація від власника підприємства — у 12%, страхове відшкодування добровільного страхування життя та здоров'я — 6%.

Отже, основними рекомендаціями щодо вдосконалення стану системи безпеки праці з позицій забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств є:

- покращення ефективності системи соціального захисту працівників будівельних підприємств;
- впровадження стандартів системи управління якістю на будівельних підприємствах;

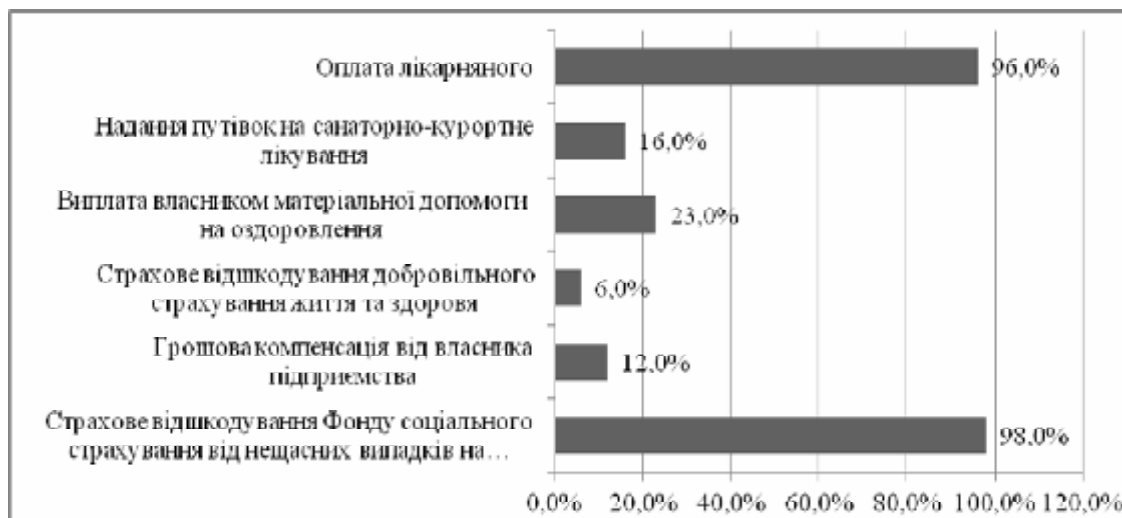

Рис. 19. Види компенсацій нанесеної шкоди потерпілим від нещасних випадків на будівельному підприємстві

— розробка стандартів системи безпеки праці як складової системи економічної безпеки будівельного підприємства та створення служби економічної безпеки з підпорядкованим їй структурним підрозділом — служба безпеки праці;

— покладення на новостворений підрозділ обов'язків щодо організації та моніторингу системи управління безпекою праці в контексті забезпечення економічної безпеки на будівельному підприємстві.

**ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Автором було проведено опитування працівників будівельних підприємств, яке дозволило зробити висновки щодо стану системи безпеки праці на будівельних підприємствах та запропонувати пропозиції щодо її вдосконалення.

Література:

1. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / [О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, В.С. Сідак, С.М. Лаптев, С.А. Єрохін, О. І. Захаров, П.Я. Пригунов та ін.]. — К.: ІМБ Університету економіки та права "КРОК", 2010. — 412 с.

2. Охорона праці і промислова безпека у будівництві основні положення: ДБН а.3.2-2-2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://minregion.gov.ua/attachments/files/bydivnitstvo/tehnichne-regulyuvannya/normuvannja/32_2_2009.pdf

3. Система — стандарт безпека — праця [Електронний ресурс] / Технічна енциклопедія TechTrend. — Режим доступу: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=6846>

4. Венедіктов В.С. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В.С. Венедіктов, В.П. Грохольський, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський, К.Ю. Мельник, О.М. Муzychuk, І.М. Шопіна [за ред. В.С. Венедіктова] // Державний департамент з питань адаптації законодавства. Українська асоціація фахівців трудового права. — Харків — Київ, 2006. — 680 с.

5. Охорона праці і промислова безпека у будівництві. Основні положення: система стандартів безпеки праці [Електронний ресурс] / Державні будівельні норми України. — Режим доступу: http://minregion.gov.ua/attachments/files/bydivnitstvo/tehnichne-regulyuvannya/normuvannja/32_2_2009.pdf

6. Зеркалов Д. В. Безпека праці [Електронний ресурс]: монографія / Д.В. Зеркалов. — Електрон. дані. — К.: Основа, 2012. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. — Систем. вимоги: Pentium; 512 Mb RAM; Windows 98/2000/XP; Acrobat Reader 7.0.

7. Система стандартів безпеки праці (ССБТ) [Електронний ресурс] / Охорона праці. Методичні матеріали. — Режим доступу: <http://www.shop-baby.com.ua/2012-05-08-09-45-23>

References:

1. Kyrychenko, O. A. Denysenko, M. P. Sidak, V. S. Laptiev, S. M. Yerokhin, S. A. Zakharov, O. I. and Pryhunov, P. Ya. (2010), Problemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu sub'ektiv hospodariuvannia [Problems of management of economic security business entities], ІМБ Університету економіки та права КРОК, Kyiv, Ukraine.

2. Ministry of Regional Development of Ukraine (2012), "Occupational Health and Safety in the construction industry the main provisions", available at: http://minregion.gov.ua/attachments/files/bydivnitstvo/tehnichne-regulyuvannya/normuvannja/32_2_2009.pdf (Accessed 14 Oct 2014).

3. TechTrend (2014), Technical Encyclopedia "System — Standard — Safety — work", available at: <http://techtrend.com.ua/index.php?newsid=6846> (Accessed 14 Oct 2014).

4. Venediktov, V.S. Hrokhols'kyj, V.P. Inshyn, M.I. Klempars'kyj, M.M. Mel'nyk, K.Yu. Muzychuk, O.M. and Shopina, I.M. (2006), Okhorona pratsi: ievropejs'ki i mizhnarodni standarty ta zakonodavstvo Ukrainy (porivnial'nyj analiz) [Safety at work: European and international standards and law of Ukraine (comparative analysis)], Derzhavnyj departament z pytan' adaptatsii zakonodavstva. Ukrain's'ka asotsiatsiia fakhivtsiv trudovoho prava, Kharkiv-Kyiv, Ukraine.

5. Ministry of Regional Development of Ukraine (2012), "Labour protection and industrial safety in construction. Key provisions: system safety standards", available at: http://minregion.gov.ua/attachments/files/bydivnitstvo/tehnichne-regulyuvannya/normuvannja/32_2_2009.pdf (Accessed 14 Oct 2014).

6. Zerkalov, D. V. (2012), Bezpeka pratsi [Work safety], Osнова, Kyiv, Ukraine.

7. Occupational Health (2013), "System security standards of safety work", available at: [http://www.shopbaby.com.ua/2012\\$05\\$-08\\$09\\$45\\$23](http://www.shopbaby.com.ua/2012$05$-08$09$45$23) (Accessed 14 Oct 2014).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2014 р.